

Helena Rožman

RAZISKOVALNA DELAVNICA PODSREDA '98

V Kozjanskem parku se že enajst let ukvarjamo z organiziranjem raziskovalnih delavnic oziroma raziskovalnih taborov, kot smo jih imenovali pred leti. Vsa leta soorganiziramo delavnice z Zvezo organizacij za tehnično kulturo Slovenije - Gibanje znanost mladini. Poleg študentskih delavnic, so kolegi v preteklosti organizirali tudi tabore za osnovnošolce in dijake.

Delavnica, ki je potekala med 5. in 9. oktobrom tega leta, je peta v okviru programa "Raziskovalna delavnica Podsreda"; ena izmed njih /leta 1996/, je imela mednarodni značaj, ker so se dela udeležili tudi študenti etnologije iz Univerze v poljskem Łodzi. V vseh dosedanjih delavnicah smo se poleg humanističnih /etnologija in umetnostna zgodovina/ ukvarjali tudi z naravoslovnimi temami. Zaradi kadrovskih okrepitev v Kozjanskem parku na področju varovanja naravne dediščine, se je koncept raziskovalnih delavnic spremenil, in smo tako letos že organizirali dve delavnici; naravoslovno, ki je potekala v začetku julija in etnološko, ki naj bi bila po prvotnih načrtih konec junija, a smo jo bili zaradi preslabe udeležbe prisiljeni prestaviti v oktobrski termin, ki pa se je nato izkazal kot zelo primeren.

V Raziskovalno delavnico Podsreda '98 se je prijavilo enajst študentov Oddelka za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete v Ljubljani. Delo v delavnici pa je teklo v dveh skupinah.

Skupina, ki je delala pod vodstvom mentorice Jasne Sok, dipl. sociologinje, je v nadaljevala z delom, ki je bilo začeto že v preteklem letu - gre za raziskavo stopnje ohranjenosti obrti in domačih dejavnosti na ožjem področju Kozjanskega parka. Letošnja raziskava se je usmerila na vasi Gorjane, Poklek in Vojsko. Pri delu, ki je potekalo večinoma na terenu, so izmenoma delale štiri študentke. V času poteka raziskave je bilo opravljenih deset intervjujev z informatorji, od katerih sta se dva ukvarjala s furmanstvom, trije s pletarstvom, ter po eden s čevljarstvom in sodarstvom, dve informatorki z izdelovanjem papirnatega cvetja in ena s peko tort. Raziskovalke je zanimal nastanek, razvoj, tradicija in ohranjenost določene domače dejavnosti, prav tako pa tudi vzroki za njeno propadanje oziroma opuščanje. Zbrani podatki nam bodo predstavljali osnovo pri pripravi smernic za revitalizacijo določenih hišnih dejavnosti.

Druga skupina je delala pod vodstvom Helene Rožman, kustodinje etnologinje v Kozjanskem parku. Naloga te skupine je bila dokumentiranje in inventariziranje inventarja v Fiketovi hiši v Lesičnem.

Fiketova stanovanjska hiša v Lesičnem

Podstrešna soba v Lesičnem 15, foto Helena Rožman, 5.10.1998, fototeka Kozjanskega parka.

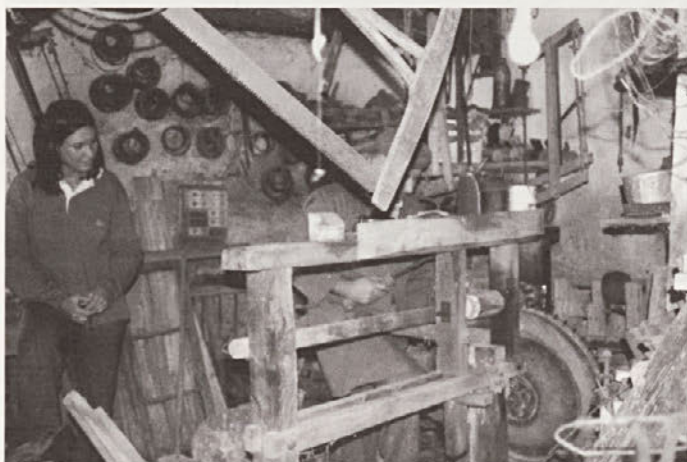
Razpelo, foto Helena Rožman, 5.10.1998, fototeka Kozjanskega parka.

15 je kulturni spomenik. Stavba je v lasti Kozjanskega parka oz. Republike Slovenije. V hiši, ki je pomembna zaradi svoje lege nasproti podružnične cerkve sv. Urha, sta v kleti dve delavnici - kolarska in kovaška. Stavba je rariteta tudi zaradi svoje zasnove, saj sta na področju parka le še dve podobno zasnovani. V neposredni bližini obravnavane domačije se nahaja že omenjena podružnična cerkev Sv. Urha, Mačkova hiša in pred njo stoječe kamnito stebarno znamenje "premišljujoči Kristus" (vulgo "hrvaški Kristus") iz leta 1713. Vsi štirje objekti so izjemni v svoji povednosti, zato je umestno razmišljanje o celovitem urejanju "trga", še zlasti ker se v njihovi neposredni bližini nahajajo po potresu zgrajeni stanovanjski objekti, ki starejše degradirajo.

Stanovanjska hiša z vso ohranjeno bivanjsko opremo in obema delavnicama, ki je v zelo slabem stanju, je v programu celostne prenove in programskega vključevanja v kulturno turistično ponudbo območja Lesično - Pilštanj in Kozjanskega parka.

Delo znotraj skupine je bilo razdeljeno. Štirje študentje so z mentorico delali v hiši,

kjer smo opravili prvo selekcijo predmetov - izločili smo le tiste, ki so bili uničeni ter dele raznih novodobnih strojev in naprav, ki jih je zadnji lastnik "odvrigel in pozabil" v hiši. Dodam naj še to, da je hiša, ki zadnjih sedem let ni več naseljena, bivšemu lastniku dostikrat služila kot nekakšna deponija, kamor je lahko, med drugimi, "odložil" tudi tiste predmete, ki sicer sodijo v kontejner. Vsak odbrani predmet je dobil listek z evidenčno številko, imenom predmeta in vpisom lokacije/šifra prostora in mesto v njem/. Ostali člani skupine so delali v prostorih gasilskega doma v Podsredi, kjer so predmeti dobili še eno, tekočo številko, vsakega izmed njih so izmerili in fotografirali ter podatke vpisali na evidenčni karton. Predmete smo po tekočih številkah vpisali tudi v akcisijsko knjigo. Papirno gradivo je bilo ob selekciji v hiši ločeno od ostalih predmetov in odnešeno na upravo Kozjanskega parka, kjer ga je v nadaljnje urejanje prevzela kolegica Lucija Zorenč. Vsi predmeti se bodo zaradi nadaljnega prezentiranja "in situ" urejali v okviru posebnega, od ostalih zbirk ločenega, fonda. Zaradi izjemno bogatega fonda - v hiši je po naši oceni nad 2000 predmetov, smo delali sistematično od prostora do prostora - vsak od njih je imel svojo oznako. Na vnaprej pripravljene tlorise smo vrisali položaj posameznih predmetov v posameznem prostoru, kar nam bo v veliki meri olajšalo bodoče delo v hiši.

V kolarski delavnici, foto Helena Rožman, 9.10.1998, fototeka Kozjanskega parka.

V tednu, ko je potekala delavnica, je bilo iz Fiketove hiše odpeljanih okrog 1200 dokumentiranih predmetov, delno inventarizirani so bili 804. Pri slednjih bo potrebno dopolniti podatke o fizičnem opisu predmeta, njegovi zgodovini ter ponekod tudi o identifikaciji. Vsi predmeti so nameščeni v bodočih depojskih prostorih v gasilskem domu v Podsredi.

Po mnenju mentorice je bilo delo opravljeno v znatno večjem obsegu, kot je bilo prvotno načrtovano, kar je vsekakor zasluga delovno zelo dobro razpoložene skupine.

V celoti gledano so se študenti srečali z delom, ki predstavlja osnovno delo vsakega muzealca. Eden izmed ciljev pri organiziranju delavnice je tudi ta, da študentje poglobljajo svoja teoretična znanja, pridobljena v času študija; drugi pa, da lahko na ta način v zavodih, kakršen je tudi Kozjanski park, v razmeroma kratkem času obdelamo problematiko, za katero bi ob udeležbi enega etnologa potrebovali veliko več časa.

Poročilo o delu v raziskovalni delavnici Podsreda '98 naj zaključim z napovedjo, da bo naslednja delavnica potekala med 4. in 9. oktobrom 1999 - predvidoma bomo nadaljevali z letošnjima temama. V primeru Fiketove domačije bomo razširili področje dela še na programsko urejanje hiše oz. domačije v prihodnosti.

Helena Rožman

STARI VZORCI PLETENIN IZ BAVARSKÉ IN IZ KOZJANSKEGA PARKA / ALTE STRICKMUSTER AUS BAYERN UND DEM KOZJANSKI PARK

*Slovensko-bavarska hiša,
Podsreda 30. april - 31. oktober 1998*

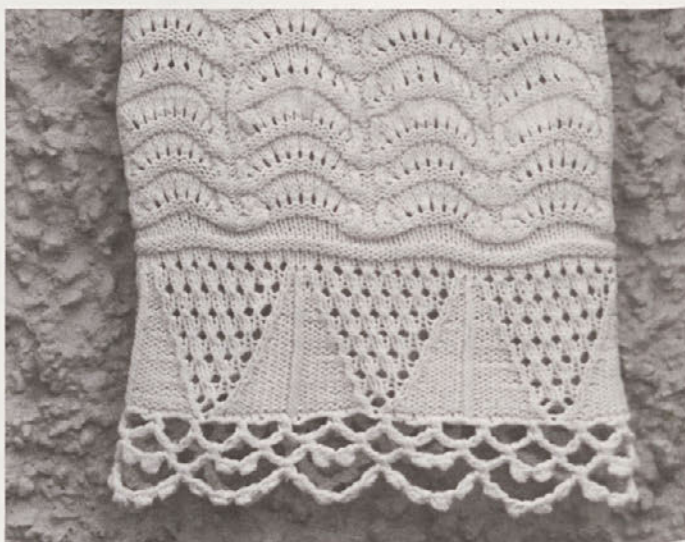
Za letošnjo osrednjo predstavitev v Slovensko-bavarski hiši v Podsredi je gospa Erika Eichenseer pripravila razstavo Stari vzorci pletenin iz Bavarske. V februarju 1998 je dala pobudo za dopolnitev svoje razstave z gradivom iz Kozjanskega parka oziroma iz Slovenije.

Svoje raziskovalno delo sem razdelila na: terensko delo in preučevanje slovenske ter prevedene literature.

S terenskim delom sem želela ugotoviti stanje pletilske dejavnosti v preteklosti in danes. Literatura mi je osvetlila pogled v preteklost - za zadnjih dvesto let na področju oblačilne kulture in za zadnjih sto let na področju izdajanja priročnikov v slovenskem jeziku za izdelavo pletenin.

Opravljeno delo je potrdilo domneve, da je težko govoriti o bistvenih razlikah oziroma o samosvojih poteh znotraj pletilske dejavnosti med slovenskim in bavarskim prostorom, obenem pa se je pokazala tudi izjemna raznolikost uporabljenih vzorcev. Veliko pletenin, ki sem jih zbrala na terenu, kaže tudi na priljubljenost pletenih izdelkov pri naših ljudeh.

S pričujočo razstavo smo želeli prikazati bogato paleto različnih vzorcev, ki jih lahko v preteklosti in danes zasledimo na prostoru, ki ga je zajela raziskava v Sloveniji in na Bavarskem. S predstavljenim projektom so pri nas prvič na ogled vzorci pletenin iz Bavarske v tolikšnem obsegu. Z opravljeno raziskavo pa je bil tudi na območju Kozjanskega parka izdelan prvi pregled stanja na področju pletilske dejavnosti.

Nogavica - detajl; Terezija Kolar, Trebče (foto F. Zidar, april 1998, fototeka Kozjanskega parka.).